

Projekt munkák az általános iskolában

„Mi az a projekt, és mely életkorban kezdhető?” – kérdezik gyakorta még napjainkban is továbbképzések, különféle szakmai tanácskozások és más találkozások alkalmával a pedagógusok. Annak ellenére kérdezik, hogy 2003 óta egyre szélesebb körben alkalmazzák az iskolák a központi IPR (Integrációs Pedagógiai Rendszer) kompetenciafejlesztő eszközszerkeztét, ezen belül a slágernek számító kooperatív munkaformákat és a projekt-módszert. Amikor érdeklődnek, válaszat rendszerint azzal kezdem, hogy nem kell valami egetrengetően új dologra gondolni, hiszen például egy óvodai anyák napi műsor is projekt, illetve maga a műsor a projekt munka eredménye. Szemléletünkben, a gyermek szükségleteit optimálisan kielégítő eljárásrendszerünkben, a merev foglalkozási formák feloldásában, a pedagógiai építkezésben kell megújulnunk.

A projekt rendszerű oktatás lényege a tantárgy- és tanórarendszer kereteinek felbontása és a tanulók által elsajátítandó ismeretek és képességek átfogó tervek (projektek) köré való csoportosítása. A módszer jellemzője az adott probléma sokoldalú megközelítése és a munkamegosztáson alapuló csoporttevékenység, együttműködés. A munka eredménye valamilyen produktumban (album, újság, videofilm, kiállítás, színpadi előadás stb.) objektívalódik és nyilvánossá válik.

A *Szöke Judit* nevével fémjelzett Józsefvárosi Tanodában alkalmazott projekt programok lényege, hogy a gyermekek a tanárral együtt kiválasztanak egy témát (ami lehet történelmi, irodalmi, matematikai stb.), rögzítik a tevékenység célját, meghatározzák az altémákat és a feladatokat, kiválasztják a munkavégzés helyszínét (intézményen belül és kívül), és meghatározzák a munkaformákat. A munkát a kiscsoportokban, belső munkamegosztással végzik. A projekt eredményeit a munkacsoportok együttesen vitatják meg, az eredményeket, illetve tanulságokat összegzik, az elkészült objektívációt bemutatják (társaiknak, szüleiknek, a nyilvánosságnak). A leginkább alkalmazott eszköz a film- és újságkészítés, valamint a kiállítás-szervezés. A projekt-módszer segítségével törekednek élet-közelsbe hozni a tudnivalókat, s kiaknázni mint a szociális tanulás eszközt. A közös feladat megoldása során gyakorolható a felelősségvállalás, az együttműködés, a kulturált vitatkozás, a konfliktusok kezelése, az érdekek egyeztetése. A magyarázó-illusztráló módszer helyett problémaközpontú tanításszervezést alkalmaznak, mert leginkább ez biztosítja a gyermekek aktivitását. Ebben az esetben a diák nemcsak új ismeretekre tesz szert, hanem az ismeretszerzés módjait is gyakorolja. A tanulás célja a problémamegoldó látásmód elsajátítása.

A *Nagy Sándorné Volovich Mária* nevéhez fűződő Edelényi Alapítványi Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Diákotthon számos projektje közül kiemelést kíván a kertművelés és a kisállattenyésztés projekt. Az iskolakert termékeit a tanulók maguk fogyasztják el közösségi programok keretében, a nevelt kisállatokat pedig az iskolától való búcsúzás idején hazaviszik, otthon gondozzák tovább. A termékek és a kisállatok egyben a szemléltető eszköz szerepét is betöltik az ismeretszerzés és a képességfejlesztés során.

Spencer Kagan Kooperatív Tanulás c. munkájában felteszi a kérdést: Ismertessük meg a diákokkal a régi kutatások eredményét, vagy vegyük rá őket arra, hogy saját módszereikkel jussanak el az ismeretek megszerzéséhez? A régebbi munkák eredményeinek kizárólagos tanulmányozása visszahúzó, elerőtleníti a diákokat, míg a kreatív vizsgálatok megerősítik őket. A diákok, mint önálló ismeretsajátítók leginkább a kooperatív tanulás-szervezéssel működő projektekben tudják megvalósítani önmagukat. Maguk határozzák meg, hogy mit és hogyan tanuljanak, hogyan formálják meg és mutassák be vizsgálódásaik eredményét. Ha célunk önállóan dolgozó és gondolkodó emberek képzése, akkor a projektmodelleket nem nélkülözhetjük. – Szemléltető példaként „A csoport kutat” projekt alkalmazásához bármely témában szükséges 1. az osztályt „csoportok csoportjába” szervezni; 2. sokoldalú tanulási feladatokat alkalmazni; 3. többirányú kommunikáció jöjjön létre a diákok között, aktív tanulás alakuljon ki; 4. a csoportokat a tanár irányítsa; jöjjön létre kommunikáció a csoportokkal. A csoportos kutatásban részt vevő diákoknak a következő hat, egymásra épülő lépést kell követniük: 1. A téma meghatározása és a diákkutatócsoportok megszerzése. Egyensúlyt kell tartani a diákok heterogén csoportokba szervezése és a kutatási témák szabad megválasztása között. 2. A tanulási feladat megtervezése. A csoport tagjai egyénileg vagy párosával meghatározzák a kutatás mini-témáit. A csoportok eldöntik, hogy mit és hogyan akarnak tanulni. Megállapítják a tanulás célját. 3. Folyik a kutatás. A többirányú kommunikációt ösztönzi, ha a diákok információt cserélnek társaikkal, tanáraikkal, más csoportokkal, akiktől információhoz juthatnak. Információt gyűjtenek, elemzik és értékelik az adatokat, következtetéseket vonnak le. 4. Elkészítik a beszámolót. A kutatás végterméke beszámoló, esemény vagy összegzés. A diákok megszerzik, összegyűjtik, összegzik az információkat. A csoportok határozzák meg bemutatójuk tartalmát és formáját; munkájukat irányító bizottság hangolja össze. 5. A beszámoló bemutatása. Kiállítások, paródiák, viták és beszámolók formájában fogadható el az anyag; s ez a csoport és az egész osztály ismeretszerzését is szolgálja. 6. Értékelés. A magas szintű tanulás értékelése hangsúlyosan tartalmazza az alkalmazást, az összegzést és a következtetést. A tanár és a diákok együttműködhetnek az értékelésben; a bíráló bizottság a tanárral együtt dolgozhatja ki a vizsgafeladatokat.

Az OM Phare Programiroda francia projektmintákat tett közzé 2003-ban „Útmutató a tanoda munkájához, Gyakorlati tanácsok Franciaországból” c. kiadványában. Szemléltetesként tanulságos lehet kiemelni a „Projekt, amelynek segítségével a diákok megtanulják felhasználni a környezeti erőforrásokat” gyakorlati tanácsot: A kutatók kimutatták, hogy a diákok számára az idővel való bánásmód és az egyéni munka elvégzése gyakran kapcsolódik a térrel való megfelelő bánásmód elsajátításához. Ennek fényében érdekes és hasznos lehet egy olyan projektet kidolgozni, amely lehetővé teszi a tanulók számára a környezetükben található erőforrások megfelelő felhasználását. Ennek elsajátítása többféleképpen történhet: – A városrészben vagy kisebb település egészében található intézmények megismerésének elősegítése: polgármesteri hivatal, önkormányzati intézmények, könyvtár, sportlétesítmények, iskola, hotel, rendőrség, szociális központ, egyesületek és más civil, illetve kisebbségi szervezetek, szociális otthon, bölcsőde, óvoda, múzeum, kulturális központ stb. – Találkozók szervezése a megválasztott képviselőkkel, felelős vezetőkkel, az egyes szervezetek és intézmények feladatainak pontos meghatározása. – Látogatások szervezése. – Felmérések, beszélgetések, könyvtári kutatómunka révén az említett találkozások előkészítése. – Tájékoztatók egy adott városrész vagy város, község térképén.

Eszköz is jelent már meg a projektmunkához. *Korányi Margit–Papp Ágnes*: Lapozgató. A te újságod (Független Pedagógiai Intézet, Bp. 2003.) c. munkája az információ-szerzéssel és -átadással kapcsolatos kulcskompetenciák fejlesztését segíti. Kilencedik-tizedik osztályosok számára készült, de hetedik-nyolcadikban is hatékony segédeszköz lehet a szövegértési gondokkal küzdőknek, fejlesztve az olvasás-szövegértést, szövegalkotást, nyelvhelyességet, illetve helyesírást. Mindezt élet- és életkorközei, szórakoztató, érdekes szövegek, feladatok révén gyakorolhatják a tanulók. A nevezett célok megvalósításához jó keretnek bizonyult egy képzeletbeli újság, hiszen itt természetes módon szerve-sül a műfaji és a tematikus sokszínűség egy „igazi” szerkesztőségi munkával, ugyanakkor a szövegekkel való manipulációnak igazi „értelme”, azaz a gyermekek számára is belátha-tó célja van. A feladatok további jellemzője, hogy tág teret ad az egyéni elképzelések, ötletek megvalósításának, a tanulók és a pedagógusok kreativitásának, együttműködésé-nek, valamint a projektmunkának.

A Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet konzorciumvezetésével 2004-ben kezdett, a HEFOP 2.1.3. központi intézkedés keretében támogatást nyert „*Roma esély*” *diszkrimi-nációmentes és tolerancianövelő nevelési-oktatási program Balmaújváros kistérség álta-lános iskoláiban* pályázati munkának szerves része a projekt-módszer alkalmazása válto-zatos témákban és formákban az elsőtől a nyolcadik évfolyamig. A Bocskai iskolában a mentálhigiénés projektek, a Kalmár iskolában a nemzeti ünnepekkel kapcsolatos projek-tek, a Központi iskolában pedig a Föld-víz-levegő projektek voltak a legsikeresebbek. Ám nem az egyedüliek. A projekt-módszer teret nyert számos más témában is, mint például multikulturális rendezvények, az eszközjellegű és a szociális kompetenciák fejlesztését szolgáló programok és programelemek, a leghátrányosabb helyzetű és legtöbb lemaradás-sal küzdő gyermekek számára szervezett középiskolára előkészítő foglalkozások és más programok során.

A pályázati munkában a belépő (első és ötödik) évfolyamokra helyeztünk kiemelt figyelmet, továbbá eredménymérést és statisztikai vizsgálatokat is itt végeztünk. Egyér-telműen kimutatható volt a tanulási kedv és a sikeresség növekedése, illetve a tanulmányi előmenetel javulása, ami további ösztönzést adott tanulóknak és pedagógusoknak egy-aránt. A 2004/2005. tanévben a pedagógusok negyede, a 2005/2006. tanévben már a pe-dagógusok fele kapcsolódott be a projekt-módszer alkalmazásába, amit a konzorciumve-zető pedagógiai intézet szakértői közvetlenül is segítenek. Az iskolaigazgatók és a pro-jektvezető pedagógusok nyitott, előzetesen meghirdetett szakmai tanácskozások keretében számolnak be az alkalmazott eljárásokról és eredményekről, továbbá nyitott projektbemutatókat tartanak, s a bemutatókat szakmai eszmecserével, közös értékelő megbeszéléssel zárják. A projekt-rendezvények (színpadi műsor, kiállítás, akadályverseny, videofilm-bemutató stb.) és szakmai eszmecserék alkalmával, továbbá tanórákon és az azt követő megbeszéléseken, valamint szakmai műhelymunkákon a 2005/2006. tanévtől már nem-csak az érdeklődő gyakorló pedagógusokat, hanem a pedagógusképző főiskolák-egyetemek hallgatóit is készségesen fogadják. A pályázati munkát 2006 nyarán zárják, a projekt-módszer alkalmazása viszont a mindennapi pedagógiai gyakorlat szerves része marad a továbbiakban is.